

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проектів законів про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями (реєстр. № 7574 від 21 липня 2022 року) та про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та щодо особливостей судового провадження в умовах воєнного чи надзвичайного стану (реєстр. № 7574-1 від 04 серпня 2022 року)

За дорученнями Голови Верховної Ради України від 21 липня 2022 року та від 05 серпня 2022 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 05 жовтня 2022 року (протокол № 101) проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями (реєстр. № 7574 від 21 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В., Павлішем П.В. та Вельможним С.А. (далі – Законопроект № 7574), а також альтернативний проект Закону внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та щодо особливостей судового провадження в умовах воєнного чи надзвичайного стану (реєстр. № 7574-1 від 04 серпня 2022 року), поданий народним депутатом України Бабієм Р.В. (далі – Законопроект № 7574).

Так, згідно з пояснювальною запискою Законопроект № 7574 розроблений для запровадження обов'язкової реєстрації та використання офіційних

електронних адрес у Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі (далі – ЄСІТС) представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями.

Для досягнення поставленої мети Законопроектом № 7574 запропоновано доповнити Господарський процесуальний кодекс України (далі – ГПУ України), Кодекс адміністративного судочинства України (далі – КАС України) та Цивільний процесуальний кодекс України (далі – ЦПК України) наступними положеннями: 1) поширити обов’язок реєстрації офіційної електронної адреси в ЄСІТС для всіх юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців; 2) встановити загальне правило, відповідно до якого адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, фізичні особи – підприємці та юридичні особи, зокрема державні органи, органи місцевого самоврядування, подають процесуальні, інші документи, вчиняють інші процесуальні дії лише в електронній формі за допомогою ЄСІТС або її окремої підсистеми (модуля), яка забезпечує обмін процесуальними документами; 3) у разі подання документів до суду в паперовій формі іншою особою, яка має офіційну електронну адресу, у разі необхідності суд зможе зобов’язати таку особу надати відповідні документи до суду в електронній формі; 4) встановити обов’язковий реквізит для всіх заяв по суті справи, інших процесуальних заяв, клопотань, як зазначення в тексті офіційної електронної адреси (якщо особа, яка звертається до суду з відповідним процесуальним документом, зобов’язана зареєструвати таку адресу в ЄСІТС, або зареєструвала її в добровільному порядку); 5) доповнюються положення про відзив, відповідь на відзив, заперечення, пояснення третьої особи, відзив на апеляційну скаргу, відзив на касаційну скаргу – відтепер у разі не зазначення офіційної електронної адреси в ЄСІТС суд буде залишати відповідний процесуальний документ без руху, надаючи строк для усунення недоліків.

Закон України «Про судовий збір» пропонується доповнити положеннями про те, що під час подання до суду процесуальних документів, за подання яких за цим Законом справляється судовий збір, в письмовій формі, особами, які згідно з процесуальним законодавством України реєструють офіційні електронні адреси в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, в обов’язковому порядку, - застосовується коефіцієнт 1,2 для підвищення відповідного розміру ставки судового збору.

На думку суб’єктів законодавчої ініціативи, реалізація Законопроекту № 7574 дозволить забезпечити поступове впровадження сучасного електронного діловодства в суді, електронного ведення справ, електронних комунікацій із судом, а також сприятиме обов’язковій реєстрації та використанню офіційних електронних адрес у ЄСІТС представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) за результатами аналізу положень Законопроекту № 7574 висловило свої зауваження та пропозиції до нього. Зокрема, ГНЕУ звертає увагу на нові редакції частини восьмої статті 6 ГПК України, частини восьмої статті 18 КАС України, частини восьмої статті 14 ЦПК України, якими пропонується

встановити, що адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, фізичні особи - підприємці, юридичні особи, зокрема, державні органи, органи місцевого самоврядування, суб'єкти владних повноважень, та особи, які провадять клірингову діяльність у значенні, наведеному в Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», які зареєстрували офіційні електронні адреси в ЄСІТС або в її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, подають процесуальні, інші документи, вчиняють інші процесуальні дії лише в електронній формі за допомогою ЄСІТС або її окремої підсистеми (модуля), яка забезпечує обмін процесуальними документами. Зазначені особи можуть подавати процесуальні, інші документи у письмовій формі, вчиняти інші процесуальні дії у письмовій або усній формі лише під час участі в підготовчому судовому засіданні чи судовому засіданні, з обов'язковим надсиланням до суду відповідних процесуальних, інших документів в електронній формі за допомогою ЄСІТС або її окремої підсистеми (модуля), яка забезпечує обмін процесуальними документами. У разі ненадання таких документів в електронній формі суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу, в порядку та розмірі, визначених статтею 135 ГПК України, статтею 149 КАС України та статтею 148 ЦПК України. Однак, на переконання ГНЕУ, запровадження такої «нерівності» виключно для вищевказаних осіб фактично обмежить їх право на доступ до правосуддя, що є порушенням конституційного права особи на судовий захист, гарантованого статтею 55 Конституції України, а також призведе до порушення статей 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Крім того, ГНЕУ привертає увагу до запропонованих у Законопроекті № 7574 редакцій абзаців 3, 5 частини восьмої 8 статті 6 ГПК України, абзаців 3, 5 частини восьмої статті 18 КАС України, абзаців 3, 5 частини шостої статті 14 ЦПК України, якими визначається, що у разі подання документів до суду в паперовій формі особою, яка має офіційну електронну адресу, суд може зобов'язати таку особу надати відповідні документи до суду в електронній формі, а у разі ненадання таких документів в електронній формі суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу. Пропозиції щодо накладення штрафу, на думку ГНЕУ, можуть також обмежувати право особи на доступ до правосуддя. Адже, відповідно до Рекомендацій № R (81)7 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя, якими передбачено, що прийняття до провадження не має залежати від сплати стороною державі якоїсь грошової суми, розміри якої є нерозумними з огляду на питання у справі. У тій мірі, в якій судові витрати становлять явну перешкоду доступові до правосуддя, їх треба, якщо це можливо, скоротити або скасувати.

Також ГНЕУ зазначає про неузгодженість пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» проекту з пунктом 2 частини шостої статті 18 КАС України (в редакції проекту), в якій визначено інше коло осіб, які зобов'язані зареєструвати офіційні електронні адреси в ЄСІТС або в її окремій підсистемі (модулі), яка

забезпечує обмін процесуальними документами, зокрема, це є суб'єкти владних повноважень.

Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст) у своєму висновку зазначає, що в цілому підтримує запропоновані Законопроектом № 7574 законодавчі ініціативи, однак висловлює свої зауваження. Серед іншого, Мін'юст звертає увагу на пропозицію доповнити статтю 165 ГПК України новими положеннями щодо підстав залишення відзиву без руху. Зазначається, що процесуальне законодавство не передбачає такої процесуальної дії як залишення відзиву без руху. Згідно зі статтею 165 ГПК України у відзиві відповідач викладає заперечення проти позову. У разі ненадання відповідачем відзиву у встановлений судом строк без поважних причин, суд вирішує справу за наявними матеріалами. Отже, подання відзиву на позовну заяву не є обов'язковою процесуальною дією для відповідача. З огляду на викладене, у разі не зазначення відповідачем у відзиві на позовну заяву офіційної електронної адреси, якщо такий відзив подано особою, яка зобов'язана зареєструвати офіційну електронну адресу в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, суду слід вирішувати справу за вже наявними матеріалами. Так, Мін'юст вважає доцільним внесення відповідних змін до частини дев'ятої статті 165 ГПК України. Аналогічні зауваження висловлено і до запропонованих Законопроектом № 7574 змін до статей 162 КАС України та 178 ЦПК України.

Крім того, у висновку Мін'юсту звертається увага на положення пункту 2 розділу II Законопроекту № 7574, якими пропонується передбачити, що адвокати, нотаріуси, приватні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, фізичні особи – підприємці та юридичні особи, зокрема державні органи, органи місцевого самоврядування, реєструють офіційні електронні адреси в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, протягом двадцяти днів з дати опублікування цього Закону. Відповідно до статті 6 ГПК України (в редакції Законопроекту № 7574) серед суб'єктів, які повинні в обов'язковому порядку зареєструвати офіційні електронні адреси в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, зокрема, особи, які провадять клірингову діяльність у значенні, наведеному в Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки». На переконання Мін'юсту, зазначений пункт потребує доопрацювання в частині включення осіб, які провадять клірингову діяльність у значенні, наведеному в Законі України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки», до переліку суб'єктів, що повинні зареєструвати офіційні електронні адреси в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, протягом двадцяти днів з дати опублікування цього Закону.

Інститут законодавства Верховної Ради України (далі – Інститут законодавства) за результатами розгляду Законопроекту № 7574 в цілому підтримує позицію суб'єктів законодавчої ініціативи щодо актуальності і важливості Законопроекту № 7574, однак вважає за доцільне висловити деякі міркування щодо його змісту. Зокрема, зазначається, що з метою забезпечення однозначного розуміння, на думку Інституту законодавства, потребують

уточнення положення проекту, які передбачають, що «реєстрація в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, не позбавляє права на подання документів до суду в паперовій формі, крім випадків, встановлених цим Кодексом» (абзаци перші частин восьмих статті 6 ГПК України, статті 18 КАС України, статті 14 ЦПК України), натомість іншими положеннями законопроекту пропонується, що «у разі подання документів до суду в паперовій формі особою, яка має офіційну електронну адресу, суд може зобов'язати таку особу надати відповідні документи до суду в електронній формі. У разі ненадання таких документів в електронній формі суд може постановити ухвалу про стягнення в дохід державного бюджету з відповідної особи штрафу» (абзаци п'яті частин восьмих статті 6 ГПК України, статті 18 КАС України, статті 14 ЦПК України). Відтак, на переконання Інституту законодавства, мають бути чітко визначені випадки відповідного реагування з боку суду.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений з прав людини) за результатами опрацювання Законопроекту № 7574 підтримує його прийняття за умови врахування зауважень. Зокрема, Уповноважений з прав людини звертає увагу на пропозицію щодо виключення частини одинадцятої статті 242 ГПК України, частини одинадцятої статті 251 КАС України та частини одинадцятої статті 272 ЦПК України, положеннями яких наразі передбачено можливість надсилання судового рішення в паперовій формі рекомендованим листом з повідомленням про вручення у випадку розгляду справи за матеріалами в паперовій формі. На думку Уповноваженого з прав людини, у разі вилучення зазначених положень у паперовій формі жодну справу цих видів юрисдикції не розглядатимуть, адже суд зобов'язаний буде надіслати судові рішення в електронній формі стороні, яка не має офіційної електронної адреси, та відповідно до положень Кодексів не зобов'язана подавати до суду процесуальні документи у вказаній формі. Аналогічне зауваження також було зроблено і Мін'юстом.

Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації за результатами розгляду Законопроекту № 7574 висловив ряд зауважень та пропозицій до нього.

Рада суддів України за результатами опрацювання положень Законопроекту № 7574 в цілому підтримала його прийняття, однак висловила свої зауваження та пропозиції.

Національна асоціація адвокатів України за результатами проведеного правового аналізу положень Законопроекту № 7574 висловила свої зауваження та пропозиції.

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект № 7574-1 розроблений з метою запровадження обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес у ЄСІТС представниками правничих професій та юридичними особами, а також визначення особливостей здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу, зокрема, можливості додаткового повідомлення учасників судового процесу про розгляд справи на всі відомі

засоби комунікації таких учасників (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо) та через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України, розширення сфери застосування письмового провадження у судах всіх юрисдикцій.

Так, у Законопроекті № 7574-1 запропоновано доповнити ГПК України, КАС України та ЦПК України наступними положеннями: 1) поширити обов'язок реєстрації офіційної електронної адреси в ЄСІТС для всіх юридичних осіб; 2) встановити загальне правило, відповідно до якого адвокати, нотаріуси, приватні та державні виконавці, арбітражні керуючі, судові експерти, державні органи, органи місцевого самоврядування, юридичні особи подають процесуальні, інші документи, вчиняють інші процесуальні дії лише в електронній формі за допомогою ЄСІТС або її окремої підсистеми (модуля), яка забезпечує обмін процесуальними документами. У випадку коли ж відповідні особи з певних підстав не мають можливості чи бажання подати документи в електронній формі, законопроектом передбачена можливість сплатити судовий збір на рівні передбаченому Законом України «Про судовий збір» за виготовлення копій документів, долучених до справи (за кожен аркуш); 3) встановити обов'язковий реквізит для всіх заяв по суті справи, інших процесуальних заяв, клопотань, як зазначення в тексті офіційної електронної адреси (якщо особа, яка звертається до суду з відповідним процесуальним документом, зобов'язана зареєструвати таку адресу в ЄСІТС, або зареєструвала її в добровільному порядку); 4) встановити, що на період дії воєнного чи надзвичайного стану, якщо неможливо забезпечити повідомлення учасників судового процесу в загальному порядку, суд викликає або повідомляє учасників судового процесу про дату, час і місце судового засідання у справі на всі відомі засоби комунікації таких учасників (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України; 5) передбачити, що підготовче провадження та/або судовий розгляд має бути проведений протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи; 6) розширити сферу застосування письмового провадження у судах всіх юрисдикцій.

Крім того, Закон України «Про судовий збір» пропонується доповнити положеннями про те, що під час подання до суду процесуальних документів в письмовій формі, за подання яких за цим Законом справляється судовий збір, особами, які згідно з процесуальним законодавством України реєструють офіційні електронні адреси в ЄСІТС або її окремій підсистемі (модулі), яка забезпечує обмін процесуальними документами, в обов'язковому порядку, - застосовується коефіцієнт 1,5 для підвищення відповідного розміру ставки судового збору.

На думку суб'єкта права законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту № 7574-1 дозволить забезпечити поступове впровадження сучасного електронного діловодства в суді, електронного ведення справ, електронних комунікацій із судом, а також сприятиме обов'язковій реєстрації та використанню офіційних електронних адрес у ЄСІТС представниками

правничих професій, юридичними особами, сприятиме реалізації та захисту прав громадян та встановить дієві механізми здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу.

ГНЕУ, проаналізувавши положення Законопроекту № 7574-1, зазначає, що деяка частина його положень за своїм змістом збігаються з відповідними положеннями Законопроекту № 7574, зокрема, це стосується змін до статті 6 ГПК України, статті 18 КАС України, статті 14 ЦПК України щодо запровадження обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес у ЄСІТС юридичними особами та іншими особами правничих професій, а також пропозиція зареєструвати електронні адреси в ЄСІТС або в її окремій підсистемі (модулі), що забезпечує обмін процесуальними документами адвокатам, нотаріусам, приватним та державним виконавцям, арбітражним керуючим, судовим експертам, державним органам, органам місцевого самоврядування, юридичним особам у певний строк (пункту 2 розділу II проекту). Головними відмінностями Законопроекту № 7574-1 від Законопроекту № 7574, на думку ГНЕУ, є те, що в ньому пропонуються визначити особливості судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу.

Аналогічно як і до положень Законопроекту № 7574, ГНЕУ мають зауваження щодо запровадження запропонованих у Законопроекті № 7574-1 змін до частини восьмої 8 статті 6 ГПК України, частини восьмої статті 18 КАС України, частини восьмої 8 статті 14 ЦПК України, які можуть призвести до порушення конституційного права особи на судовий захист, гарантований статтею 55 Конституцією України, і, таким чином, призвести до порушення статей 6 та 13 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Як наслідок, зазначене не узгоджуватиметься з такими загальними засадами судочинства, як рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом (частина третя статті 2 ГПК України, частина третя статті 2 КАС України, частина третя статті 2 ЦПК України).

Також ГНЕУ звертає увагу на запропоновані у Законопроекті № 7574-1 зміни до частини третьої статті 120 ГПК України, якими передбачається порядок вручення викликів і повідомлень. Проте, на думку ГНЕУ, така пропозиція створює правову невизначеність щодо порядку вручення викликів та повідомлень, оскільки не узгоджується з положенням самої частини третьої статті 120 ГПК України, в якій визначено, що виклики і повідомлення здійснюються шляхом вручення ухвали в порядку для вручення судових рішень, тобто, відповідно до статті 272 ГПК України.

Крім того, ГНЕУ зауважує, що пропозиція про те, що суд викликає або повідомляє учасників справи та інших учасників судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, про дату, час і місце першого судового засідання, інших судових засідань чи про вчинення відповідної процесуальної дії через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (з посиланням на веб-адресу відповідної ухвали суду в Єдиному державному реєстрі судових рішень), не узгоджується з приписами частини четвертої статті 122 ГПК України, частини першої статті 130 КАС України, частини одинадцятої статті 128 ЦПК

України, згідно з якими до суду викликаються через оголошення на офіційному веб-сайті судової влади України, яке повинно бути розміщене не пізніше, ніж за десять днів, а у разі розгляду справи про видачу обмежувального припису – не пізніше 24 годин до дати відповідного судового засідання, такі особи, як відповідач, третя особа, свідок, а також заінтересована особа у справах про видачу обмежувального припису, зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи якого невідоме.

Серед іншого, ГНЕУ звертає увагу на запропоновані у Законопроекті № 7574-1 нові частини четверті статті 271 ГПК України, статті 312 КАС України, статті 369 ЦПК України, в яких передбачено, що «в умовах воєнного чи надзвичайного стану усі апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження)». Також, в умовах воєнного чи надзвичайного стану суд касаційної інстанції розглядає усі справи в порядку письмового провадження за наявними у справі матеріалами (нова частина тринадцята статті 301 ГПК України, нова частина четверта статті 345 КАС України (внесення відповідного положення до ЦПК України не передбачається). Проте, на думку ГНЕУ, ці пропозиції виглядають спірними, оскільки в умовах воєнного чи надзвичайного стану також може виникнути необхідність розгляду справи в судовому засіданні (наприклад, в абзаці другому частини другої статті 271 ГПК України йдеться про те, що з урахуванням конкретних обставин справи суд апеляційної інстанції може розглянути апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції, які розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи, у судовому засіданні з повідомленням учасників справи). ГНЕУ звертає увагу, що відповідні новели проекту на практиці можуть призвести до порушення гарантованих положеннями статті 2 ГПК України, статті 2 КАС України права на справедливе, неупереджене та своєчасне вирішення судом спорів. Крім цього, запропонована проектом пропозиція щодо розгляду усіх апеляційних та касаційних справ лише в порядку письмового провадження звужує зміст конституційного права громадян на судовий захист, що не відповідає статті 22 Конституції України, відповідно до якої при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Мін'юст в цілому підтримує запропоновані Законопроектом № 7574-1 законодавчі ініціативи, однак висловлює свої зауваження. Зокрема, звертається увага на зміни до статті 196 ГПК України, статті 194 КАС України та статті 211 ЦПК України щодо можливості розгляду справ у порядку письмового провадження (як зазначено у пояснювальній записці до Законопроекту № 7574-1, пропонується розширити сферу застосування письмового провадження у судах всіх юрисдикцій). Мін'юст зазначає, що положеннями статті 12 ГПК України визначено справи, які розглядаються виключно за правилами загального позовного провадження. Крім того, частиною першою статті 4 ГПК України встановлено, що ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у господарському суді, до юрисдикції якого вона віднесена

законом. При цьому, хоч Законопроектом № 7574-1 і передбачено можливість подачі стороною клопотання про розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів або клопотання про розгляд справи в порядку загального провадження в приміщенні суду, проте не визначено ні механізм, ні термін для подачі стороною такого клопотання. Таким чином, на переконання Мін'юсту, запропоновані Законопроектом № 7574-1 зміни щодо розгляду справ у письмовому провадженні без визначення у процесуальному законі чіткого алгоритму подачі стороною відповідного клопотання можуть призвести до звуження права осіб на участь у розгляді своєї справи (право на судовий захист гарантовано положеннями статті 55 Конституції України, яке не може бути обмежене навіть в умовах воєнного чи надзвичайного стану згідно з приписами частини другої статті 64 Основного Закону України).

Такі ж зауваження стосуються запропонованих Законопроектом № 7574-1 змін до статей 270, 271, 301 ГПК України, статей 311, 312, 345 КАС України, статей 368, 369 ЦПК України, якими встановлено аналогічні умови щодо розгляду всіх апеляційних та касаційних скарг на ухвали суду першої інстанції судами апеляційної, касаційної інстанцій без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження) в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

Крім того, Мін'юст зазначає про необхідність доопрацювання запропонованих у Законопроекті № 7574-1 змін до розділу X «Прикінцеві положення» ГПК України (доповнення його новим пунктом 6, яким встановити, що справи у судах першої, апеляційної та касаційної інстанцій, провадження у яких відкрито до введення воєнного чи надзвичайного стану, розглядаються з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом для розгляду справ під час дії воєнного або надзвичайного стану), до розділу VI «Прикінцеві положення» КАС України та розділу XII «Прикінцеві положення» ЦПК України. Звертається увага, що Законопроектом № 7574-1 не визначено порядок розгляду справ після скасування воєнного чи надзвичайного стану, які було розпочато під час дії воєнного чи надзвичайного стану, але розгляд яких не було завершено, та справ, які було відкрито до введення воєнного чи надзвичайного стану і їх розгляд не було завершено.

Інститут законодавства, опрацювавши положення Законопроекту № 7574-1 та підтримуючи необхідність уніфікації у ЦПК України найменування ЄСІТС з іншими процесуальними кодексами, звертає увагу на те, що у проекті пропонується запровадити у цій системі додаткову підсистему (модуль), що забезпечує обмін процесуальними документами. Реалізація такої пропозиції потребує, на думку Інституту законодавства, додаткового вивчення питання щодо фінансово-економічного обґрунтування. Також, сумнівним в контексті реалізації є визначений обов'язок суб'єктів зареєструвати офіційні електронні адреси протягом двадцяти днів з дати опублікування цього Закону

Крім того, Інститут законодавства звертає увагу, що задекларована мета Законопроекту № 7574-1 не відповідає його положенням, оскільки в чинних

процесуальних кодексах вже запроваджено обов'язок окремих категорій представників правничих професій реєструвати офіційні електронні адреси в ЄСІТС. Також у процесуальному законодавстві існує поняття «розгляд справи в порядку письмового провадження», яке пропонується замінити «письмовим провадженням», що означає розгляд усіма трьома судовими інстанціями справ без виклику у процес сторін, і такий порядок поширюється на усі категорії справ, що, на думку Інституту законодавства, є порушенням конституційних прав громадян на справедливий суд, відкритість і гласність судового розгляду.

Серед іншого, Інститут законодавства привертає увагу до запропонованих у Законопроекті № 7574-1 змін до ЦПК України (схожі зміни пропонуються також до КАС України та ГПК України): вводиться спірне поняття «письмове провадження» (новий абзац пункту 13 статті 7 ЦПК України) в порушення засад цивільного судочинства щодо пропорційності та змагальності сторін; у частині шостій статті 14 ЦПК України з числа осіб, які в обов'язковому порядку мають зареєструвати офіційну адресу електронної пошти, «суб'єкти господарювання державного та комунального секторів економіки» замінюються на «юридичні особи», чим без належного обґрунтування значно розширюється перелік таких суб'єктів; при зверненні до суду у паперовій формі зазначені суб'єкти зобов'язані сплатити судовий збір у розмірі коефіцієнту 1,5 та додатковий судовий збір за виготовлення копій документів справи, що слід розцінювати як дискримінаційну норму.

Також Інститут законодавства наголошує на недотриманні принципу правової визначеності та наявності суперечливих приписів в інших запропонованих до ЦПК України змінах. Зокрема, відповідно до нової частини дев'ятої статті 368 цього Кодексу встановлюється, що суд апеляційної інстанції під час дії воєнного чи надзвичайного стану може прийняти рішення про розгляд справи в порядку письмового провадження, водночас відповідно до запропонованої нової редакції частини четвертої статті 369 «В умовах воєнного чи надзвичайного стану усі апеляційні скарги на ухвали суду першої інстанції розглядаються судом апеляційної інстанції без повідомлення учасників справи (в порядку письмового провадження)».

Уповноважений з прав людини за результатами опрацювання положень Законопроекту № 7574-1 підтримує його прийняття за умови врахування висловлених зауважень. Зокрема, Уповноважений з прав людини звертає увагу на запропоновані редакції частини другої статті 272-1 ЦПК України, статті 242-1 ГПК України та статті 251-1 КАС України, якими визначається, що за заявою учасника справи копія судового рішення, засвідчена судом, надсилається або видається в найкоротший термін, але не пізніше 30 днів після закінчення воєнного чи надзвичайного стану. При цьому строк на апеляційне та касаційне оскарження не ставиться в залежність від наявності чи відсутності воєнного чи надзвичайного стану. Тому в цій частині, на думку Уповноваженого з прав людини, Законопроект № 7574-1 потребує доопрацювання. Додатково звертається увага, що положення Законопроекту № 7574-1 в переважній більшості є тотожними, що пропонувалися законопроектом № 7316 від 26 квітня

2022 року «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України (щодо здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного стану)», який 01 липня 2022 року за результатами розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України відхилено та знято з розгляду.

Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації за результатами розгляду Законопроекту № 7574-1 висловив ряд зауважень та пропозицій до нього.

Рада суддів України за результатами опрацювання положень Законопроекту № 7574-1 в цілому підтримала його прийняття, однак висловила свої зауваження та пропозиції.

Національна асоціація адвокатів України (далі – НААУ) за результатами проведеного правового аналізу положень Законопроекту № 7574-1 висловила свої зауваження та пропозиції. Зокрема, звертається увага на те, що запропоноване у Законі проекті № 7574-1 поняття «письмове провадження» не узгоджується ні з чинним ЦПК України, ні з ГПК України, оскільки таке провадження у вказаних кодексах України відсутнє. Натомість у кодексах вживається поняття «спрощене позовне провадження» і «загальне позовне провадження». У разі введення письмового провадження виникає необхідність узгоджувати його з рештою положень кодексів України, що, на переконання НААУ, є недоцільним і суперечливим.

Крім того, НААУ звертає увагу на запропоновані у Законі проекті № 7574-1 положення статті 120-1 ГПУ України, статті 128-1 ЦПК України, статтю 131-1 КАС України, якими пропонується новий підхід у повідомленні учасників справи. Наголошується на тому, що вказана форма повідомлення сторони по справі може спричинити безліч зловживань, які полягатимуть у наданні неправдивої інформації суду учасниками справи щодо номерів мобільних телефонів опонентів. За відсутності порядку повідомлення та достовірного підтвердження того факту, що особа є повідомленою, порушується принцип рівності перед законом і судом та створюються умови для зловживань.

Положеннями Конституції України передбачено, що питання судоустрою та судочинства визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Відповідно до частини другої статті 110 Регламенту Верховної Ради України при розгляді альтернативних законопроектів головний комітет може рекомендувати Верховній Раді взяти за основу один із них або підготувати інший законопроект, який вноситься на розгляд Верховної Ради народними депутатами – членами цього комітету.

Так, обговоривши положення законопроектів з урахуванням висловлених до них зауважень і пропозицій, Комітет дійшов висновку про необхідність

певного доопрацювання законодавчого регулювання порушеного у законопроектах питання.

Крім того, члени Комітету зазначили про необхідність застосування положень статті 116 Регламенту Верховної Ради України під час розгляду доопрацьованого законопроекту, оскільки є ряд питань, які тісно пов'язані із запропонованою у ньому концепцією, і їх теж варто удосконалити. Мова йде, зокрема, про питання, які стосуються врегулювання порядку подачі екземплярів позову і доданих до нього документів в цивільному і адміністративному процесі, які подаються відповідно до кількості учасників справи, а також доцільно внести зміни до ГПК України щодо зняття обов'язку робити розсилку паперових копій іншим сторонам справи, якщо документи подаються в електронному вигляді.

З огляду на зазначене, враховуючи приписи статей 93, 110, 111, 116 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Подати на розгляд Верховної Ради України проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями, підготовлений народними депутатами України – членами Комітету (додається).

2. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного восьмої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями (реєстр. № 7574 від 21 липня 2022 року), поданий народними депутатами України Масловим Д.В., Павлішем П.В. та Вельможним С.А., проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання офіційних електронних адрес в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та щодо особливостей судового провадження в умовах воєнного чи надзвичайного стану (реєстр. № 7574-1 від 04 серпня 2022 року), поданий народним депутатом України Бабієм Р.В., а також підготовлений народними депутатами України – членами Комітету проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями.

3. Рекомендувати Верховній Раді України за результатами розгляду в першому читанні прийняти за основу проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та

фізичними особами-підприємцями, підготовлений народними депутатами України – членами Комітету, у зв'язку з чим законопроекти за реєстр. №№ 7574, 7574-1 відхилити.

4. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі представниками правничих професій, юридичними особами та фізичними особами-підприємцями, підготовленого народними депутатами України – членами Комітету, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті зазначеного законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

5. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Голову Комітету Маслова Д.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

